

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Πολιτική, Πόλεμος, Στρατηγική

Ενότητα 11: Από την Παλινόρθωση στον Αποικισμό

Γιώργος Μαργαρίτης
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Από την Παλινόρθωση στον Αποικισμό

1815 - 1913

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Η τελική ήττα του Ναπολέοντα.
2. Οι εθελοντές των επαναστάσεων.
3. Οι μαζικοί στρατοί.
4. Οι αποικιακοί πόλεμοι.
5. Η οικονομία πολέμου.
6. Ειδική Βιβλιογραφία.

Σκοποί ενότητας

- Να περιγραφεί η τελική ήττα του Ναπολέοντα.
- Να αναλυθούν οι εθελοντές των επαναστάσεων, οι μαζικοί στρατοί.
- Να κατανοηθούν οι αποικιακοί πόλεμοι και η οικονομία του πολέμου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η τελική ήττα του Ναπολέοντα

Η τελική ήττα του Ναπολέοντα

- Η τελική ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλώ θεωρήθηκε θρίαμβος των απολυταρχικών ηγεμόνων της Ευρώπης, των δυνάμεων δηλαδή του Παλαιού Καθεστώτος. Για το λόγο αυτό η περίοδος που ακολούθησε ονομάστηκε «Η Παλινόρθωση» (Restauration). Το Συνέδριο της Βιέννης και η Ιερή Συμμαχία που γεννήθηκε μέσα σε αυτό διαμόρφωσαν ένα είδος καθεστωτικής τάξης στην Ευρωπαϊκή ήπειρο όπου δεν θα είχαν θέση εθνικές ή δημοκρατικές διεκδικήσεις. Η σύμβαση της Γαλλικής Επανάστασης όπου η συμμετοχή των πολιτών στην προάσπιση του Έθνους τους άνοιγε το δρόμο στην πολιτική εκπροσώπηση, δεν είχε πλέον λόγο ύπαρξης. Ως εκ τούτου οι εθνικοί στρατοί που βασιζόνταν στην γενική επιστράτευση περιορίστηκαν ή καταργήθηκαν και οι καθεστωτικοί επαγγελματικοί στρατοί ξαναήρθαν στο προσκήνιο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι εθελοντές των επαναστάσεων

Οι εθελοντές των επαναστάσεων

- Η ιδέα της γενικής στρατιωτικής κινητοποίησης ως μέσο για την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων πέρασε μέσα από τους μαιάνδρους του ρομαντισμού στα επαναστατικά κινήματα εκείνης της «οπισθοδρομικής» εποχής. Στην Ελληνική Επανάσταση οι «Έλληνες» που όφειλαν να πολεμήσουν για την ανεξαρτησία της χώρας τους ήσαν εν δυνάμει όλοι – οι χριστιανοί έστω – κάτοικοι της επαναστατημένης επικράτειας. Και τελικά εκείνοι που όντως απέκτησαν πρόσβαση στην περίπλοκη νέα εξουσία ήσαν οι περίπου δέκα χιλιάδες ένοπλοι που μπόρεσε να δώσει η ελληνική κοινωνία. Τα σώματα των Φιλελλήνων επίσης θεωρούσαν συχνά τους εαυτούς τους προπλάσματα μαζικών λαϊκών στρατών που θα στρέφονταν ενάντια στην τυραννία, εθνική και – ενίοτε – κοινωνική. Το στρατιωτικό εργαλείο είχε γίνει στοιχείο της πολιτικής διεκδίκησης.

Οι εθελοντές των επαναστάσεων

- Τα επαναστατικά κινήματα – με κορυφαία εκείνα του 1830 και 1848 – αντιπαρέτασαν τους ένοπλους πολίτες (σε επίκληση των πολιτοφυλάκων της Γαλλικής Επανάστασης) στους επαγγελματίες στρατιωτικούς που στέλνονταν εναντίον τους. Αν και συνήθως τα αποτελέσματα της αναμέτρησης δεν ήσαν τα επιθυμητά η επίκληση αυτή μας υπογραμμίζει το πόσο οι επίδοξοι αστοί πολιτικοί αισθάνονταν πρώτα απ' όλα στρατιώτες.

Οι μαζικοί στρατοί

- Με τις δυνατότητες που πρόσφερε η βιομηχανική επανάσταση οι τεχνικές του πολέμου άλλαξαν και η γενική επιστράτευση έγινε στρατιωτικό εργαλείο ερήμην των πολιτικών της παρενεργειών. Η αστική τάξη βιάδιζε σταθερά προς τον έλεγχο του κόσμου ενώ οι σιδηρόδρομοι και τα σιδερένια ατμόπλοια μπορούσαν πλέον να εφοδιάζουν πολυπληθείς στρατούς μέσα σε άλλοτε απρόσιτη ενδοχώρα. Ο στρατός της Συνομοσπονδίας, στον Αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο επιστράτευσε περισσότερο από 20% του συνολικού (λευκού) πληθυσμού, ποσοστό που έκτοτε δεν έχει ίσως επαναληφθεί σε κανέναν πόλεμο.

Οι μαζικοί στρατοί

- Στις νέες συνθήκες το αναγκαίο μέγεθος των στρατών τους εμπόδιζε να μοιάσουν με αυτούς του «Παλαιού Καθεστώτος», να είναι δηλαδή καθεστωτικοί και αμιγώς επαγγελματικοί, πολιτικά εργαλεία στα χέρια κάθε μονάρχη και ηγεμόνα. Επρόκειτο ίσως για την μεγαλύτερη αποτυχία της Παλινόρθωσης στην προσπάθειά της να φέρει τον πολιτικό χρόνο πίσω, στους πριν την Γαλλική Επανάσταση καιρούς.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι αποικιακοί πόλεμοι

Οι αποικιακοί πόλεμοι

- Μετά την καπιταλιστική κρίση του 1873 οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις στράφηκαν προς την αποικιακή επέκταση θέλοντας να εντάξουν στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής το σύνολο του τότε γνωστού και άγνωστου κόσμου. Ο ύστερος αυτός αποικισμός έφερε αντιμέτωπους ευρωπαϊκούς στρατούς με τους τεχνολογικά υποδεέστερους στρατούς, συχνά πρωτόγονους, στρατούς των τοπικών βασιλείων και φυλών. Παρά τα λίγα «ατυχήματα» (Ζουλού, Άντουα, Χαρτούμ) η επικράτηση των ευρωπαϊκών στρατών υπήρξε και καθολική και εύκολη. Μικρά σχετικά εκστρατευτικά σώματα αποτελούμενα από επαγγελματίες στρατιωτικούς κατακτούσαν αχανείς εκτάσεις γης συντρίβοντας την όποια αντίσταση συναντούσαν. Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο πόλεμος έγινε ένα είδος εκπαιδευτικής περιπέτειας, ένα είδος μύησης για τους τολμηρούς νέους της εποχής.

Οι αποικιακοί πόλεμοι

- Ο πόλεμος με τους «κατώτερους» θεωρήθηκε ένα είδος παιγνίου – ένα «σπόρ» όπως και τα άλλα που εφευρίσκονταν αυτήν την εποχή. Πολιτικά η ιδέα ότι οι υποδεέστεροι πολιτιστικά λαοί είναι «αναλώσιμοι» κατά τη βούληση των ισχυρών θεμελίωσε τον σύγχρονο ρατσισμό και τις τερατογενέσεις του εικοστού αιώνα. Κοινωνικά η παρεξήγηση για την «ευκολία» του πολέμου και η θεώρησή του ως περιπέτεια διευκόλυνε την διολίσθηση της Ευρώπης στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η οικονομία πολέμου

- Οι δυνατότητες της βιομηχανίας, οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και στον τομέα των στρατιωτικών εξοπλισμών, η ανάγκη εξοπλισμού, εφοδιασμού και συντήρησης των γιγαντιαίων στρατιωτικών μηχανισμών απαιτούσαν πλέον τη διάθεση μεγάλου μέρους του πλεονάσματος του παραγωγικού πλεονάσματος για την προετοιμασία του πολέμου. Ο ναυτικός ανταγωνισμός, το επιστέγασμα του ανταγωνισμού των εξοπλισμών σε αυτή την περίοδο απαιτούσε μυθικά κονδύλια για την κατασκευή και τη λειτουργία ολόκληρων στόλων από μεγάλα θωρακισμένα πολεμικά πλοία. Οι κρατικές παραγγελίες που συνδέονταν με τον πόλεμο έγιναν προοδευτικά κινητήριοι μοχλοί της οικονομικής λειτουργίας και ανάπτυξης. Μέσα από την οικονομία προετοιμάζονταν οι βιομηχανικές κυρίως κοινωνίες στην ιδέα του ολοκληρωτικού πολέμου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ειδική βιβλιογραφία

Ειδική βιβλιογραφία

- Fuller J.F.C., *The Conduct of War, 1789-1961*, (1961) Rutgers U.P.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Μαργαρίτης.
«Τίτλος Μαθήματος. Πολιτική, Πόλεμος, Στρατηγική. Από την Παλινόρθωση
στον Αποικισμό». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Φράγκου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

